

Bazovica, ti predragi si naš dom,
roke slovenske zveste so te dale,
drag spomin na tebe nosil bom,
ponos kvarnerske lepe si obale.
Slavko Arbiter, »Bazovica«

KAŽIPOT

mesečnik slovenske skupnosti na Reki in v PGŽ

ISSN1845-5034 september 2008 letnik IV

Kažipot

Mesečnik slovenske skupnosti na Reki in PGŽ

Ureja uredniški odbor:

Milan Grlica, Dušanka Gržeta, Marjana Mirković, Darko Mohar,
Vitomir Vitaz
Podpinjol 43, 51000 Reka, Hrvaška
tel.: 324 321, 215 406, faks: 334 977

Glavna urednica: Marjana Mirković,
marjana.mirkovic@ri.t-com.hr
Tel.: 091 593 6086

Priloga, prevodi in oprema besedil
Marjana Mirković v okviru projekta SI-T

Lektorica Darka Tepina Podgoršek

Izdajatelj:

Slovenski dom KPD Bazovica, bazovica@bazovica.hr
Svet slovenske narodne manjšine Reke
Svet slovenske narodne manjšine PGŽ,
vijece-slo.pgz@ri.t-com.hr

ISSN 1845-5034

Oblikovanje: Krispin Stock

Tisk: Tiskara Sušak

Prelom in tehnično urejanje:
Krispin Stock

Mesečnik finančno podpirajo:
Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu
Mesto Reka
Primorsko-goranska županija
Svet za narodne manjšine RH

Naklada je 600 izvodov

Na naslovnici: Ksenija Grabusin, *Štorklje, vrnitev*
Arhiv avtorice

Karikatura:
Bojan Grlica

Slovenski dom KPD Bazovica
tajništvo, knjižnica in klubski prostori
torek in četrtek: 10.00-12.00, 18.00-20.00

MePZ - vaje
ponedeljek: 18.00-21.00

Dramska skupina
sreda, po dogovoru

Folklorno-plesna skupina
torek in četrtek: 19.00-21.00

Dop. pouk slovenskega jezika in kulture
urnik bo objavljen v oktobrski številki

Planinska skupina
torek: 20.00-22.00

Svet slovenske narodne manjšine Reke
sreda: 10.00-12.00

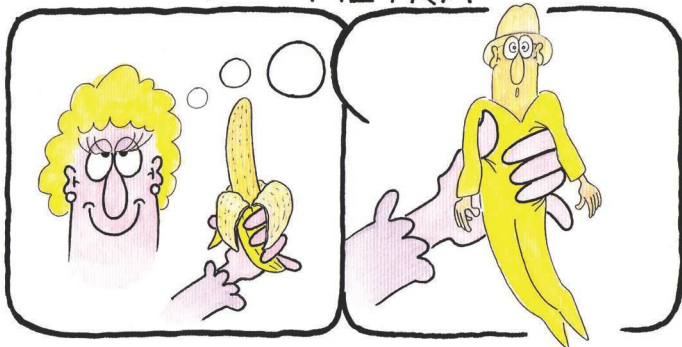
Svet slovenske narodne manjšine PGŽ
sreda: 10.00-12.00 zaprto od 15. julija do 15. avgusta

Mladinska skupina
druga in četrta sobota: 16.00
www.bazovica.hr/mladinci

Kažipot september 2008,
št. 41, letnik IV

O	obvestilo.....	3
d	dogodki.....	3
n	napovednik.....	20
i	iz drugih društev in svetov.....	22
n	novo na knjižnih policah.....	22
n	nespregledano.....	23
a	aktualno.....	23
š	študij v RS.....	24

EGON IN METKA

OBVESTILO

21. septembra volitve v Sloveniji

Informacije o volitvah so objavljene v posebni prilogi.

Slovenski dom KPD Bazovica, Vpisi in delovanje skupin

- 2. september:** sestanek dramske (18.00) in planinske skupine (20.00)
15. september: mešani pevski zbor (18.00)
22. september: plesna skupina (20.00)

Poziv predsednikom svetov/predstavnikom slovenske narodne manjšine v RH

Predsednike/predstavnike slovenske narodne manjšine v RH vabimo k dogovoru o programu in oblikovanju koordinacije vseh devetih svetov in enajstih predstavnikov. S skupno premišljenim nastopom bi lahko dosegli uresničitev nekaterih pravic, ki so za zdaj le na papirju (slovenski vrtec, slovenski jezik v javnih šolah, informiranje), temu pa bi lahko sledilo tudi formalno oblikovanje koordinacije. Na pogovoru bi se predvidoma sešli decembra (pred sprejemom ob dnevu samostojnosti v Zagrebu), izmenjava izkušenj do takrat pa lahko poteka po elektronski pošti. Na dnevnem redu srečanja bi bila seznanitev s problematiko in primeri dobre prakse, pobudami za dejavnost kulturno-izobraževalne narave, informiranje/mediji, priprave na volitve leta 2011 in opredelitev morebitnih skupnih ciljev.

K sodelovanju in predstavitvi problematike slovenske narodne manjšine na Hrvaškem vabimo tudi vse druge zainteresirane bralce Kažipota. Pišite nam na naslov:

Svet slovenske narodne manjšine Primorsko-goranske županije, Podpinjol 43, 51000 Rijeka, po elektronski pošti: vijece-slo.pgz@ri.t-com.hr ali sporočite na telefonsko številko 051 324 321 (sreda 10.00-12.00), gsm: 091 593 6086.

Marjana Mirković

Poziv za ustanovitev otroškega/mladinskega pevskega zbora

Vse zainteresirane za otroški/mladinski pevski zbor vabimo k sodelovanju. Udeležba bo brezplačna.

Prijave za slovenske igralne urice v vrtcu

Svet slovenske narodne manjšine Primorsko-goranske županije zbira prijave za igralne urice v slovenščini kot prvi korak za organizacijo vrtca, ki ga zakonodaja omogoča.

Informacije na telefonski številki 324 321 (sreda 10.00-12.00) in gsm: 091 593 6086.

Marjana Mirković

DOGODKI MAJ

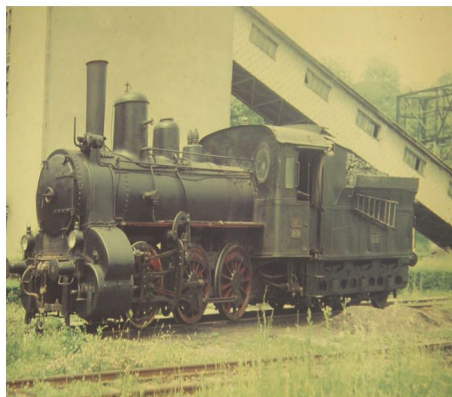
30. maj

Svet slovenske narodne manjšine Reke Železniško vozišče na Reki, predavanje

Kot je bilo napovedano v prejšnji številki, objavljamo povzetek zanimivega predavanja legendarnega slovenskega poznavalca zgodovine železnic mag. Tadeja Brateta.

Povedal je, da se je za področje industrijske dediščine dodatno izobraževal v Angliji in da se je s tem v zvezi razen na železnice treba spoznati na vse: kovaštvo, rakete, letala, vlake ... Reka je bila od nekdaj posebna in tehnično zanimiva zaradi trgovine in gospodarskih stikov, ladjedelništva, proizvodnje papirja in nasploh zaradi nastajajočih tovarn. Za razvoj je poglavitno gonilno silo pomenila prav železnica. Mesto je bilo središče največjih in najmogočnejših parnih lokomotiv Evrope. Kot je znano, so jih začeli izdelovati Angleži, sledili so jim Avstrijci in potegnili ne ravno uspešno konjsko železnico iz Lienza do Čeških Budjevic. Leta 1837 je bil odprt odsek proge od Dunaja proti takratni Bohemiji in Šleziji in kmalu zatem, ko je prepoznala finančni dobiček, je država začela graditi konkurenčno progo proti jugu oz. morju. Transverzala, speljana od Šlezije prek Češke in Avstrije do Jadrana je bila gospodarsko zelo pomembna. Slovencev nihče ni vprašal, ali si proge želijo in kje naj bi potekala. Gradili so jo, kjer je bilo to najpreprosteje, najceneje in najkrajše,

zato je proga od Maribora prek Zidanega Mosta do Ljubljane dolga kar 135 km. Ko je transversala prispela do Trsta, je imela Avstrija svojo gospodarsko ruto. Tračnice so po notranjosti potegnili tudi do istrskega polotoka, avstrijska vojska je denar usmerila v Pulj, ki je deloval kot vojna utrdba. Menili so tudi, da je progo treba zgraditi do Reke. Želja, da bi tire prek Sarajeva povlekli vse do Istanbula, je ostala neuresničena, postavljene pa so bile tračnice do Karlovca. Hrvaško so za svoje interesno območje imeli Madžari. Istočasno se je gradila proga iz Pivke proti Reki, a tako počasi, da je morala Južna železnica (JŽ) po vseh zamudah na pritisk Madžarske takoj prodati progo Zagreb-Karovec in Madžari so s polno paro začeli graditi progo iz Budimpešte mimo Blatnega jezera prek Čakovca do Reke. Komaj nekaj mesecev pred prihodom prvega vlaka na Reko je bila zgrajena tudi proga Pivka-Reka in prvič sta skupaj prišla dva različna sistema, Avstrijska JŽ in Madžarska državna železnica.

Predavatelj je predstavil vrsto lokomotiv.
Foto: Marjana Mirković

Ko je bila 27. junija 1857 proga dograjena do Trsta, so najuglednejši ljudje prejeli mapo z desetimi, dvanajstimi risbami, odtisnjenimi v barvah, kar je bilo prvič in zadnjič v naši zgodovini, da so neko železnico med gradnjo tako ovekovečili. Gre za izjemno lep dokument, ki med drugim prikazuje progo proti Trstu z Ljubljanskim barjem in tamkajšnjim velikim, 40 metrov visokim nasipom, ki se je pogreznil; borovniški viadukt, zrušen med drugo svetovno vojno (Tadej Brate je tudi avtor knjige Borovniški viadukt, ki med ljubitelji železnic velja za pravo poslastico, op. ur.); viadukt,

imenovan po graditelju Štampetu; signalno napravo s posebnimi krogami kot prvimi signali na železnici na postaji Verd; postajo v Postojni s tedanjim samo osrednjim delom zgradbe; črpalno postajo ob spustu proge proti Trstu, ki je videti kot grad, za napajanje lokomotive; viadukt v Nabrežini, zgrajen iz tamkajšnjega marmorja, še vedno v uporabi; železniško postajo v Trstu, pri čemer je zanimiva zastekljena galerija kot zaščita potnikov pred možno okužbo iz bližnje bolnišnice za kužne bolnike, ki je bila pozneje podrt.

Leta 1860 je JŽ začela izdelovati lokomotive, ki so imele tri vezane osi; na vpogled je bil predavateljev posnetek iz Istre, na progi med Lupoglavom in Rašo, ko so Italijani pred dvema desetletjema s sposojenimi jugoslovanskimi lokomotivami snemali film o Garibaldiju. JŽ je imela tipične *mašine* iz sredine 19. stoletja, vrste 406, bile so v kurilnici v Grosupljem. Prvi stroji, ki so uradno začeli voziti tovarne in potniške vlake med Pivko in Reko, so bile lokomotive vrste 132 in z njimi je JŽ od leta 1870 že popolnoma, čeprav ne zelo uspešno, obvladovala promet na svojem odseku. Kazalo je, da se JŽ nekako umika in proti Reki ni kaj dosti vozila. Za lahke potniške vlake je bila lokomotiva serije 17 c, na južnem delu od Ljubljane proti morju, tako Trstu kot Reki, pa je bil zelo priljubljen tip lokomotive 32 c, ena je tudi ohranjena. Ob prelomu stoletja je zgodovino na tem odseku pisala lokomotiva vrste 124, ena od konstrukcij slavnega Karla Gölsdorfa z Dunaja. Imela je štiri vezane osi, pozneje, po letu 1900, so prednjačile lokomotive s petimi vezanimi osmi - več osi je pomenilo večjo vlečno moč. Za časa Avstrije so bile to največje lokomotive, ki so vozile na Reko, sodile so v serijo 180, primerek je ohranjen v Železniškem muzeju. Lokomotiva iz serije 03 oz. 109 je dunajsko gospodo z brzovlaki pripeljala do Matuljev in od tam s tramvajem v Opatico. *To je bila prva naša lokomotiva, ki mi jo je uspelo rešiti*, je poudaril predavatelj. Druga proga, Zagreb-Reka, je bila ena najtežjih, kar so jih Madžari kdaj gradili. Prve lokomotive so bile navzven široke, imele so nizko ležeč kotel, s cilindri spodaj in nizko brzino. Nastajale so po letu 1870, predavatelj je predstavil dve, iz leta 1875 in 1885, oba iz madžarske serije 326. Takšno lokomotivo je našel na stranskem tiru v Prijedoru (»Šefe,

nemoj mi to sječi!«, »Bit će, janezu!«) in danes je v Sloveniji, obnovljena in na postaji v Pragerskem. Teh klasičnih lokomotiv je bila Avstrija polna, prav tako Madžarska v obdobju od leta 1885 do 1890. Na Madžarskem se je zatem pojavil inženir Žižmond Kordina in lokomotive začel oblikovati po svoje. Na vpogled je bila ena prvih konstrukcij, ki jo je predavatelj pred 30 leti posnel v termoelektrarni Jelovec pri Konjščini v hrvaškem Zagorju, pozneje prodana v Srbijo, še danes pa občasno vozi v rudniku Resavica. Iz vse Evrope jo prihajajo slikati, a Madžarom, ki nimajo nobenega primerka, je ne prodajo.

Od leta 1900 do druge svetovne vojne so brzovlake iz Zagreba proti Reki vozile male madžarske potniške lokomotive vrste 327, ki so sprva potegnile v hribe zelo lahek tovor, a so Madžari med prvimi v Evropi posegli po izumu švicarskega inženirja Anatola Malleta in začeli delati t. i. dvojne lokomotive. Na seriji 401 so vidni pogonski cilindri in kolesa, kar se ponavlja in tako spaja dve lokomotivi; oba dela sta bila zaradi vožnje po ovinkih gibljiva. To tehnologijo so pozneje uporabili v Švici in na Bavarskem, ogromne lokomotive te vrste pa so bile tudi v Ameriki, za vožnjo skozi Skalnato gorovje. Največja se je imenovala Big Boy (Veliki deček) in s prevozom vovakov in materiala odigrala vlogo tudi v drugi svetovni vojni. Samo njen tender (zalogovnik, nanjo priklapljen vagon za prevoz zaloge vode ali goriva, op. ur.) je bil težak dvesto ton, *mašina* pa kar 350 ton.

V obdobju med prvo in drugo svetovno vojno so bile v prometu še lokomotive vrste 27, videli smo primer iz serije 31 ali madžarske 651; na območju Slovenije in Hrvaške jih je bilo veliko, zlasti med Karlovcem in Reko, pa tudi v Bosni, od koder so vozile proti Sisku. V velikosti so pri izdelovanju lokomotiv v Evropi prednjačili Madžari; vrhunec je pomenila svoj čas največja parna lokomotiva na svetu, narejena tik pred prvo svetovno vojno, iz serije 32, madžarske oznake 601. To so bili največji parni stroji v Jugoslaviji, ki so lahko potegnili ogromne vlake; videli smo posnetek iz Zagreba. Sledil je posnetek s Sušaka, z lokomotivo vrste 32, ki je bila pravi požrešnež za premog in imela dva kurjača, ki sta se izmenjavala. V začetku petdesetih let prejšnjega stoletja, ko se je proga proti Zagre-

bu elektrificirala, so ti stroji prešli na progo od Ogulina proti Splitu. V Jugoslaviji so pomenili paradne stroje, a so jih v Zaprešiču pri Zagrebu leta 1968 žal vse razrezali v staro železo. Za progo od Ogulina proti Splitu so bile naročene cele lokomotive, nekdanja vrsta 81, pozneje 29, ki so zatem prišle v Slovenijo. Po drugi svetovni vojni so iz Slovenije potegnili lokomotive vrste 07 konstrukcije Karla Gölsdorfa, izjemno velike in tedaj najmočnejše, s štirimi cilindri, ki so prek Oštarij vozile tudi med Splitom in Ogulinom. Vse so bile na bohinjski progi, po razpadu Avstro-Ogrske jih je nekaj ostalo v Gorici, nekaj jih je dobila ljubljanska direkcija, po direktivi iz Beograda pa so jih preselili na Niško progo.

Avstrija in Madžarska sta imeli vsaka svojo tehnologijo. Po italijanski okupaciji Reke so Italijani najprej pobrali kup naših lokomotiv, potem so jih počasi vračali kraljevini in dobili manjše, ker je bila vrsta 32 prevelika za italijanske proge. Lokomotive iz Jugoslavije so uporabljali na progah v Furlaniji in tistih v smeri proti Brennerju. Videli smo tudi italijansko premikalko iz vrste 835, ki so med prvimi prišle na proge na zasedenem ozemlju oz. v Istro in do Reke. Posnetek je bil iz Pivke, stroj pa bil zatem preseljen v Pulj, ker je bila istrska železnica pod ŽTP Ljubljana, in tam je ostal kot tehnični spomenik. Gre za eno najuspešnejših premikalk na italijanski železnici, z vzdevkom *cafetiera*. V Istro so prišle tudi lokomotive serije 625, pogosto s cilindri v notranjosti; imenovali so jih *gospodične*, ohranjen je primerek te tipične lahke potniške lokomotive, ki je vozila v Istri in do Reke.

V času med svetovnimi vojnama so s Sušaka proti Zagrebu vozile lokomotive madžarske oznake 17, imenovane *petrovke*, narejene v obdobju od 1912 do 1914 za primestni promet v Budimpešti, na Reki pa so bile v uporabi predvsem za vleko proti Bakru. Videli smo posnetek stroja iz Nove Gorice, ki je imel poseben madžarski kotel, cenejši za vzdrževanje. Te *mašine* so bile v Srbiji, Vojvodini in na Hrvaškem okrog Osijeka, a so vse izginile. Videli smo hrvaško muzejsko lokomotivo, posneto v Kočevju, na posebni vožnji za tujce v počastitev 150-letnice slovenskih železnic, a ta, žal, ne vozi več. Ena je ohranjena v Čakovcu ali Varaždinu.

Leta 1930 je Jugoslavija iz naslova reparacij prve svetovne vojne dobila sto parnih lokomotiv. To so bile prve enotne lokomotive, z enakimi kotli, kabinami in tenderji, razlikovale so se le v spodnjem delu. Polovica kontingenta lokomotiv vrste 06 je prišla v Slovenijo, polovica na Reko in do konca druge svetovne vojne so vozile brzovlake med Reko in Zagrebom. Prave paradne lokomotive pa so bile tiste iz vrste 06, izdelane v berlinski tovarni Borsig in v Sloveniji zelo priljubljene. Potem so prišle lokomotive vrste 30, ki so bile počasne, a na Sušaku so počasi delale konkurenco že tiste iz vrste 32, enako močne in zato namenjene vleki tovornih vlakov proti Delnicam in Moravicam.

V obdobju med obema vojnoma je bila na Sušaku pruska lokomotiva, ki je na začetku stoletja vlekla ladje v Sipskem kanalu proti toku v Donavi, kjer ta v Đerdapu dosega tolikšno brzino, da so poleg nje naredili poseben kanal, po katerem so ladje vlekli z lokomotivami. Na Reki oz. Sušaku je bila v uporabi tudi težka madžarska premikalka iz serije 156. Zanimivo je, da je bila lokomotiva od JŽ in grajena za progo Bač-Pakrac, ki je bila takrat pod njeno upravo. Pozneje so tja prišle močnejše lokomotive, razkropljene po vsej Avstriji in poznejši Jugoslaviji; ena je premikala celo na Reki.

Po drugi svetovni vojni so iz Slovenije na Reko začele voziti lokomotive vrste 25 in 28, za vleko tovornih vlakov z Reke proti Pivki. Električnih lokomotiv je bilo premalo, nekateri vlaki so bili na paro, drugi na elektriko, a tudi brzovlaki, kot smo videli na posnetku iz istrskega Kanfanarja, so včasih vozili z dvema parnima lokomotivama, npr. v Pulj ali Beograd. Po mednarodnem sporazumu je Jugoslavija dobila sedemnajst lokomotiv iz serije 30 in vse je prevzelo ŽTP Ljubljana. Pozneje so bile dodane nove, iz vrste 361 in 342, z ošiljenim nosom na eni strani, imenovane *litörine*. Tri so bile v Sloveniji, pa tudi na Reki in tu ostale kot vojni plen. Lokomotiva iz serije 310, z zelo dolgimi vagoni, je navadno vozila kot šolski vlak do postaje Plase in med Postojno in Sežano. Na Reko so prišle tudi lokomotive serije 38, t. i. *unre*, in njim podobne iz serije 37 in 33; videli smo posnetek serije 38, ki jo je po nemški licenci gradila tovarna Đuro Đaković. Te lokomotive 33 in 52 so na progi od Reke proti Zagrebu med drugo svetovno vojno

odigrale pomembno vlogo, ker so do elektrifikacije z njimi vozili vlake. Predavatelj se je spomnil, da so se včasih, ko je kot otrok z družino hodil na morje, pred odhodom na ladjo na Reki zaustavili pri zapornici pri železniški postaji in doživeli pravo pravcato predstavo, ko se je tam ustavil tovorni vlak, spredaj in zadaj z lokomotivo, iz njega pa se je strašno kadilo, puhalo in smrdelo na vse strani.

Muzejski stroj, ki je na Reki premikal vagone, je bil iz serije 62, ameriške ali domače izdelave iz tovarne Đuro Đaković. V šestdesetih letih je Jugoslavija dobila 40 lokomotiv vrste 362, ki so začele redno voziti na progi od Ljubljane proti Reki. Para je izginila in lokomotive tipa 362 so na tej progi prevzele vse vlake. Videli smo posnetek lokomotive iz začetka sedemdesetih let, ki je na Reko prišla 1953 kot poskusni primerek podjetja Alston za vožnjo od Reke do Zagreba. To je bil eden prvih poskusov, da bi na jugoslovansko železnico in 3000-voltni sistem uvedli sodobno lokomotivo. Težka je bila 21 ton, proga pa jih je dovoljeval le 18, in edini primerek - zelo nizke hitrosti - je bil namenjen le nabiralnim vlakom. Žal je razrezan.

Pred prihodom motornih vlakov je bil tipični potniški vlak iz serije 342 narejen v Italiji, posebej po naročilu. Spredaj je imel določen nos, da je bilo mogoče speti obe lokomotivi in ju upravljati eno iz druge, kar je bila takrat svetovna novost, vendar se ta sistem ni obnesel. Ker je bila lokomotiva zelo lahka, so jo naši *ajzenponarji* klicali - moped in te še danes vozijo. V šestdesetih letih so na Reko vozili klasični motorniki; Hrvaška jih je kupila na Poljskem in nekoliko predelani so vozili do Zagreba in Ljubljane in nekateri so še v uporabi.

Po razpadu Jugoslavije je Slovenija ob razdelitvi voznega parka dala nekaj lokomotiv oznake 362, hrvaške 1.061, na Hrvaško; pozneje je ta v Italiji kupila podobne lokomotive, vrste 362 skupine 100, ki še danes vozijo in vzdržujejo ves promet do Moravic, v Sloveniji pa bodo, kot kaže, do konca leta vzete iz prometa. Na Hrvaškem so v tovarni Rade Končar takšno lokomotivo predelali, Slovenija pa za kaj takega ne kaže interesa in ne namenja sredstev; dobila je npr. 20 trisistemskih lokomotiv, a se nihče, na žalost, noče ukvarjati s staro tehniko. Slovenija in Hrvaška imata Pendolino; v prvi je

na električni pogon, v drugi na dizelsko gorivo, obe se v tem pogledu posodabljata. Posnetek iz Zagreba je predstavil še lokomotivo, narejeno v tovarni Rade Končar po licenci podjetja ASEA.

Ob koncu je predavatelj opozoril še na dva dogodka: vožnjo s prvim muzejskim vlakom na paro iz sedemdesetih let iz Kamnika, ki je leta 1982 vozil po obalni progi na Reki v počastitev 100. obletnice železniške proge v mestu. Prvovrstni dogodek je seveda pritegnil veliko pozornost ljudi, danes pa kaj takega zaradi različnih predpisov ni več mogoče. Drugi dogodek pa zadeva vožnjo konec maja leta 1991, ko je neka nemška potovalna agencija naročila poseben vlak, ki je z Jesenic skozi Novo Gorico, Divačo in Pivko peljal na Reko, od tam v Ogulin in Split, v Ljubljano pa se je vračal skozi Karlovec in Novo mesto. Peljali sta ga lokomotivi vrste 06 in 03. Ta vožnja je bila v času tik pred izbruhom vojne. To je bila ena najbolj napornih in organizacijsko problematičnih voženj, a je odlično uspela. Slovenska *mašina* z nemškimi vagoni na hrvaški progi je funkcionirala brezhibno, sodelovanje železničarjev vseh strani je bilo izjemno, pot do Splita in nazaj je minila brez težav. Videli smo posnetek, narejen na postaji Plase nad Reko, sledil je posnetek na viaduktu blizu Knina, pa pri nasipih v Kaštelih. Potnike na parni lokomotivi leta 1991 so ljudje presenečeno gledali. Železniška vožnja je bila enkratni uspeh in vsem ostaja v nepozabnem spominu. Končal se je s skupnim posnetkom slovenskih, hrvaških in bosanskih železničarjev, ki so na muzejskem vlaku peljali ekipo.

V poznejšem pogovoru je predavatelj med drugim menil, da je bil za Slovenijo Trst pomembnejši od Reke, ki je v času stare Avstrije gravitirala proti Madžarski, JŽ pa je za njo zaostajala. Madžari so na Reki na določen način zavirali razvoj transporta proti Avstriji. Pozneje, pod italijansko upravo, je Reka stagnirala kot slepo črevo na robu države. Po drugi svetovni vojni je sledila prava eksplozija razvoja, v skupni državi, ki pa je bila v obupno slabem stanju, v katerem je bilo treba iz tujine prepeljati čim več gradbenega materiala in drugega tovara, zato sta bili progi proti Sloveniji in Zagrebu maksimalno obremenjeni, še posebno ko se je v sedemdesetih letih

začel transport rude iz Bakra, ki je nekaj časa potekal skozi Slovenijo.

Na vprašanje, do kod je segala pristojnost ŽTP Ljubljana - glede na to, da se je na Reko po drugi svetovni vojni z družinami priselilo veliko železničarjev slovenskega rodu -, je povedal, da je bilo lomišče med sistemi mesto Reka, ne pa območje, kjer je danes meja. JŽ je vozila do Reke; avstrijska železniška uprava je imela železnico do Pulja in glavna kurilnica za puljsko progo je bila v Divači, za Reko pa v Pivki in Postojni. Cela proga je bila odvisna od lokomotiv in je funkcionirala na odseku, kjer so te bile. Ni se ozirala na meje, šele pozneje, po razmejitvi Slovenije in Hrvaške, je imela Ljubljana svojo lokomotivsko izpostavo na Reki. Del reške kurilnice je deloval za Slovenijo in vsi železničarji ter proga od Reke proti Sloveniji, vse je bilo od ŽTP Ljubljana in pod slovensko upravo. Vzrok za to je bil zgodovinski, ker je bilo tako od nekdaj in tega ni nihče spreminjal. Enako je veljalo za progo proti Pulju, kjer ni bilo kurilnic niti osnovnih naprav, da bi lahko opremili parne lokomotive; vse je prihajalo iz Divače in se vanjo vračalo. Tako je deloval sistem vse do konca parne vleke. Razmejitev, ki je sledila, je bila preprosta, natočiti nafto je malenkost, lokomotiva pa se na meji preklopi in gre naprej. Po razpadu Jugoslavije so proge na hrvaški strani pripadle Hrvaški in enako slovenske na drugi strani.

Predavatelja smo povprašali tudi o njegovi zadnji knjigi, Parenzana in kratki zgodovini proge Trst-Poreč. Gre za zelo zanimivo zgodovino, pri njenem raziskovanju je sodeloval z italijanskim kolegom Giulio Rosellim iz Trsta; ta ima zelo romantičen pogled na železnico, ki je bila pravzaprav železnica gorja in jeze, nesrečno postavljena in položena med Trst in Poreč v dolžini kar 122 km, predolgi za normalno obratovanje. Ko so po prvi svetovni vojni in zasedbi prišli Italijani, so se morale vse posadke na progi izseliti, domače prebivalstvo spremeniti in poitalijančiti imena in priimke. Ljudje so bili pod hudim pritiskom fašističnega režima, leta 1922 ali leto pozneje je prišlo celo do tega, da so fašisti, ki so se peljali s tem malim vlakom, v Štrunjanu iz neznanega vzroka streljali na otroke in dva ubili, več pa jih ranili. Dogodek so pometli pod preprogo, ni bilo ne kazni ne razprave. Okrog te železnice je cela vrsta špekulacij in umazanij, proga

je bila nasilno ukinjena, tako pa so kaznovali prebivalce v Istri. Ljudje so se zatem začeli izseljevati v tujino, zlasti v Ameriko, nastalo je kup problemov, o čemer pa Roselli ni pisal. »Zanj je to bila *Cara Parenzana* (Ljuba poreška železnica), lepa, čudovita, *mašince* so se kadile, vagončki ropotali, a v ozadju tega je bilo kup umazanije in nekaj o tej umazaniji sem napisal,« pravi Tadej Brate, »naj se, konec koncev, to ne pozabi.«

Povzetek in priredba Marjana Mirkovič

DOGODKI JUNIJ

14. junij

Slovenski dom KPD Bazovica, Reka Schonwiesen - Zadnji up gospode Črnomaljske

Gledališka skupina Zavoda za izobraževanje in kulturo iz Črnomlja je za svoj tretji nastop v našem domu izbrala zgodovinsko-ljubezensko (melo)dramo Schonwiesen - Zadnji up gospode Črnomaljske, avtorja avstrijskega zgodovinarja G. A. Cruwella. Predstavo je režirala Helena Vukšinič.

S predstavo so želeli prikazati del zgodovine, ki zaznamuje gospodo Črnomaljsko v 18. stoletju, pa tudi, da Slovenci že davno spadajo v evropski narod. Sama predstava je trajala več kot dve uri, a zahtevni tekst so igralci odigrali zelo navdahnjeno in zavzeto. Občinstvo je pozorno spremljalo igro ter nastopajoče ob koncu nagradilo z aplavzom in drobnimi darili. Goste je za nastop pohvalil tudi predsednik KPD Bazovica Vitomir Vitaz, ti pa so obljubili, da bodo za prihodnji obisk na Reki pripravili komedijo. O tem in drugem sodelovanju v prihodnje smo se več in bolj sproščeno pogovarjali še na prijetnem druženju ob večerji.

Zdenka Jelovčan

19. junij

Skupščina Zveze slovenskih društev na Hrvaškem

Zveza slovenskih društev je srečanje začela s poročilom o delu v letu 2007. Krovna organizacija povezuje štirinajst od petnajstih društev na Hrvaškem - izjema je SKD Gorski kotar iz Čabra. Tokrat so za članstvo zaprosila nova

društva, Oljka iz Poreča, Lipa iz Buzeta in Nagelj iz Varaždina, njihove predstavnice pa so bile deležne čestitk ob soglasnem sprejemu. Po besedah predsednika zveze Darka Šonca se pripravlja ustanovitev novega slovenskega društva tudi v Belem Manastiru.

Število društev sicer razveseljuje, vendar se mora okrepiti njihovo medsebojno komuniciranje in sodelovanje, je bilo med drugim rečeno - kot pozitiven zgled je bila ob tem omenjena živahna dejavnost dramske skupine reške Bazovice, ki je pod vodstvom neutrudnega in donedavnega vodje Alojza Usenika s predstavami obiskala skoraj vsa društva - ob priljubljenem *Pikniku* so uživali rojaki od Pulja do Dubrovnika. Priložnost za novo medsebojno povezovanje pa bo tudi letošnje skupno srečanje, tokrat že peto zapored in napovedano v začetku jeseni v Šibeniku.

Znova je bilo slišati, da bi posebno skrb veljalo nameniti stikom med mladimi člani in pridobivanju novih iz njihovih vrst, opozorili pa so seveda tudi na že desetletja žgočo temo - zagotovitev možnosti za spremljanje programov slovenskega radia in televizije, vendar se o tem niso posebej izrekli, kot tudi ne o napovedanih spremembah pri poučevanju slovenskega jezika, ki ga bo predvidoma prevzela nova učiteljica iz Slovenije, zaradi česar so nezadovoljstvo izrazili predvsem predstavniki puljske Istre. Glede na strokovno usposobljenost in odmevno poučevanje, ki ga s prireditvami in nastopi uspešno nadgrajuje s danja učiteljica Jasmina Ilič Draković, kaže, da povsem upravičeno.

Skupščine so se udeležili predstavniki soraj vseh društev. Foto: Marjana Mirkovič

Kot novo vsebino pa so predstavili načrtovano delovanje Urada za Evropo, katerega sedež bo na Reki, njegovo ustanovitev pa je z vsoto 30.000 evrov finančno podprl Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu. Prijavitelj obetajočega projekta je Zveza, njegov namen pa je predvsem organizirati strokovno pomoč in podpreti slovenska društva pri pripravah na razpise za črpanje sredstev iz evropskih skladov. Sedež podjetja, katerega lastnica bo zveza, bo na Reki, edina zaposlena pa bo za zdaj nekdanja tajnica KPD Bazovica Marijana Košuta.

Marjana Mirković

19. junij
Hrvaška akademija znanosti in umetnosti,
Gliptoteka, Zagreb
Sprejem ob dnevu državnosti RS

Skupščini krovne organizacije je nekaj ur pozneje sledil sprejem, ki ga je ob dnevu državnosti pripravilo veleposlaništvo RS v RH. V čudovitem okolju vrta Gliptoteke HAZU in naklonjenem vremenu je številne navzoče, med katerimi so bili diplomatski predstavniki in znana imena zagrebškega kulturnega in političnega življenja, nagovoril veleposlanik RS v RH dr. Milan Orožen Adamič. Druženje je bilo znova lepa priložnost za srečanja in navezavo vrste stikov, tako med rojaki kot tudi s predstavniki veleposlaništva.

Marjana Mirković

Veleposlanik RS v RH dr. Milan Orožen Adamič

Foto: Marjana Mirković

19.-22. junij
Likovna galerija, Križevci
Ikebana (Živi cvet), razstava

Priznana poznavalka umetnosti ikebane in prejemnica številnih nagrad in priznanj ter članica KPD Bazovica Ksenija Grabusin je del svojega enkratnega štiridesetletnega ustvarjanja z izražanjem v petnajstih cvetličnih kompozicijah predstavila v galeriji v Križevcih. Naslovi nekaterih del so povezani s krajem samim, npr. Cerkev sv. Križa, Magda Herucina (zadnja križevska čarovnica, ki jo je seziga rešila Marija Terezija) ali Črna kraljica in Kalnik.

V zanimivem spremljajočem katalogu je Zoran Homen med drugim zapisal, da so na Japonskem, kamor je prišla s Kitajske, ikebano spoznali v 6. stoletju. Gre za umetniško delo, določeno s strogimi pravili in vsebinsko poudarjeno duhovno dimenzijo, ki priča o njeni povezanosti z budističnimi rituali krašenja oltarjev v hramih. Ikebana sestoji iz treh delov, zanjo pa je pomembna simbolika: zgornji del predstavlja nebo, osrednji človeka kot posrednika in spodnji zemljo.

Ksenija Grabusin: *Idila*. Iz kataloga.

Na Japonskem je umetnost ikebana uvrščena v šolske programe, za pridobitev naziva mojstra ikebane pa je potreben študij na posebnih akademijah. Ksenija Grabusin ga je dosegla na tokijski akademiji Sogetsu, v razredu profesorice Klare F. Kos, in postala tudi članica te ustanove in obenem pooblaščen učiteljica, ki lahko odpre svojo šolo, pridobila pa si je tudi svoje dodatno ime, So Ei (*Cvet v rosi*).

Ksenija Grabusin, rojena Črnomaljka, je otroška leta preživela v Celju, v Ljubljani pa končala učiteljske (Preparandija). Prva spoznanja o umetnosti ikebanske šole Ohara je prejela pri mojstru Mariju Črnetu, nato se je izpopolnjevala v Tokiu, danes pa živi in ustvarja na Reki.

Marjana Mirković

21.-22. junij
Šentvid pri Stični
39. tabor slovenskih pevskih zborov

Množica pevcev se je znova zbrala na največjem slovenskem pevskem srečanju, v gosteh so bili tokrat tudi zbori iz tujine, ker je bil tabor del uradnega kulturnega programa ob iztekajočem se slovenskem predsedovanju EU. Na predvečer tabora je potekal tudi koncert zborov iz zamejstva in, kot piše splitska Planika, je nastopilo deset zborov, med njimi štiri iz slovenskih društev s Hrvaške (MePZ SKD Triglav, Split, zborovodja Tatjana Kurajica; MePZ SKD Istra, Pulj, zborovodja Paola Stermotić; ŽePZ SKD Dr. France Prešeren Prešernovke, Šibenik, zborovodja Ana Grubić; MePZ Slovenski dom KPD Bazovica, Reka, zborovodja Franjo Bravdicca), ki se jim je na osrednjem srečanju dan pozneje pridružil se MePZ KPD Slovenski dom, Zagreb, ki ga vodi Franc Kene.

Na prireditvi je kot slavnostni govornik nastopil slovenski premier Janez Janša, zbralo pa se je 148 slovenskih ljubiteljskih zborov, ki se jim je pri izvajanju skupnega sporeda pridružilo še 15 zborov iz 14 evropskih držav. Večtisočglavi pevski zbor je poleg slovenske in evropske himne odpel še 12 pesmi, spremljala ga je godba slovenske policije. Dirigiral je, kot že nekaj let do zdaj, Igor Švara. Petje so popestrili godbeniki, folklorne skupine, konjeniki in drugi.

www.siol.net

Marjana Mirković

21. junij
Svet albanske narodne manjšine PGŽ, Reka
Iniciativni sestanek za ustanovitev
koordinacije, 2

Na pobudo prizadevnega predsednika Sveta albanske narodne manjšine Primorsko-goranske županije Ganija Xharrahija so se v lepo urejenih prostorih albanske skupnosti - poleg kulturnega društva imata tam sedež tudi oba sveta - na Pavlinskem trgu v starem jedru Reke po nedavni seji (24. aprila) znova sešli predsedniki štirih od skupno osmih svetov na ravni županije: srbske, madžarske, albanske in slovenske narodne manjšine, navzoči pa so bili tudi županijski predstavniki makedonske, slovaške in češke narodne manjšine (Branko Vrcelj, Eva Viola, Gani Xharrahi, urednica Kažipota, Levko Cvetkovski, Miroslava Gržinić, Antun - Toni Rehák).

Soglašali so s predlaganim osnutkom sporazuma in sprejeli okvirni program za delovanje načrtovane koordinacije: navezava rednih stikov z županijskimi oblastmi, seznanitev z razmerami v šolstvu kot enem izmed najpomembnejših področij za zagotavljanje manjšinskih pravic in zagotovitev informativnih vsebin v manjšinskih jezikih v elektronskih medijih. Srečanje je bilo znova priložnost za zanimivo izmenjavo mnenj o delovanju svetov in njihovih možnostih. Kot je bilo šlati, se te na Hrvaškem neverjetno razlikujejo, saj sveti in njihovi predsedniki v Zagrebški županiji in Mestu Zagreb npr. razpolagajo z letnimi vsotami, ki krepko presegajo po pol milijona kun, ter mesečnimi nagradami vodilnih v zneskih po več tisoč kun, poleg tega imajo za delovanje zagotovljene prostore in celotno tehnično opremo. Ob tem so bila med drugim zastavljena tudi vprašanja o medsebojni solidarnosti in upravičenosti tolikšnih sredstev, zanimivo pa bi se bilo seznaniti z realizacijo teh zajetno podprtih programov. Antun - Toni Rehák je tudi tokrat znova poudaril, da je treba ohranjati redne stike, spoznavati medsebojno dejavnost in izmenjavati izkušnje primerov dobre prakse, manjšinsko problematiko pa vpeti v okvir celotnega gospodarskega in kulturnega življenja v županijah, v katerih so v občutnem deležu zastopane tudi manjšine.

Marjana Mirković

Tokrat nekoliko večji odziv. Z leve proti desni: Gani Xharrahi, Levko Cvetkovski, Eva Viola, Miroslava Gržinić in Antun - Toni Rehák Foto: Marjana Mirković.

22. junij
Kulturni dom, Pasjak
Z armoniku po starinsku

Harmonikarski festival v Pasjaku je imel namen spomniti prebivalstvo čezmejnega območja na dejavnost harmonikarjev Antona Čekade Čota, Albina Valencića in Josipa Iskre. Kot izvrstni harmonikarji so pustili svoje sledi v Pasjaku in tudi drugih obmejnih krajih. Anton Čekada Čot in Albin Valencić sta bila rojena na slovenski

strani (Jelšane in Javorje), vendar sta bila zelo navezana tudi na kraje na hrvaški strani, med njimi tudi Pasjak. Navezanost potrjuje tudi to, da sta na pobudo Josipa Iskre iz Lipe organizirala instrumentalno skupino Lipljani. Člani kulturno-umetniškega društva Danica v Pasjaku so s festivalom želeli počastiti spomin na vse člane, ki so se s svojim delom zavezali društvu. Druženje se je začelo s posmrtno dodelitvijo diplom Antonu Čekadi Čotu, Albinu Valenčiču in Josipu Iskri. Diplomni sta prejela tudi Josip Rutar iz Novokračin, ki je vodil folklorno skupino KUD Danica, in skladatelj Ljubo Kuntarič, ki je zapisal staro mašo, ohranjeno v Jelšanah, Pasjaku in Mubah. Direktorica turističnega urada Matulji Marijana Kalčič je izrazila upanje, da bodo mladi nadaljevali tradicijo in igrali harmoniko. Z igranjem tradicionalnih slovenskih in hrvaških skladb so se v program vključili tudi mladi harmonikarji z obeh strani meje. Občinstvo, v katerem je bilo zelo veliko mladih, je uživalo v zelo dobrem igranju in glasbi. Večkrat je bilo izraženo upanje, da bo ta dogodek postal tradicionalen. Ko sem sedela v občinstvu, sem slišala ljudi govoriti hrvaško, slovensko in tudi v narečju tistega obmejnega prostora. Imela sem občutek, da se vsi med seboj razumejo, čeprav ne živijo na isti strani meje. Ostala sem navdušena nad tistim srečanjem, ki je pokazalo sožitje krajev z obeh strani meje. Upam, da bodo takšna srečanja res postala tradicionalna in da bodo pravi pokazatelj meddržavnega sodelovanja in sožitja.

Barbara Riman

Martin Šabec iz Ilirske Bistrice (s svojim nastopom je prijetno presenetil tudi na osrednji proslavi v počastitev 60. obletnice delovanja Slovenskega doma KPD Bazovica novembra lani na Reki, op. ur.).
Foto: Barbara Riman.

21.-22. junij
Inštitut za narodnostna vprašanja,
Ljubljana
Transnacionalne etnične skupnosti:
država in njena diaspora

Inštitut za narodnostna vprašanja (INV) je leta 2005 praznoval osemdesetletnico znanstvenega dela na področjih etničnosti, nacionalizma, manjšinskih in mejnih študij. Omenjena konferenca pa sodi v dogodke, ki oznanjajo začetek devetega desetletja akademskega raziskovanja, je na spletni strani med drugim zapisala direktorica dr. Cirila Toplak.

Srečanje je potekalo v prostorih ljubljanske fakultete za družbene vede, v ospredju pa je bilo vprašanje, kako sodobne nacionalne države upravljajo odnos med seboj in skupnostmi, ki jih štejejo za svoje etnične diaspore. Predstavljeni so bili primeri Izraela, Nizozemske, Slovenije, Nemčije, Kitajske in arabskih držav, Hrvaško pa je predstavil prof. Mladen Klemenčič z Leksikografskega inštituta Miroslav Krleža iz Zagreba s prispevkom z naslovom Državne politike do diaspore: Hrvaška.

Več: www.inv.si/trans/index_s.html
Marjana Mirković

24. junij
Slovenski dom KPD Bazovica, Reka
DAR, razstava gradiva Ilirskobistriškega

Znana je povezanost Reke in okolice s Slovenijo na najrazličnejših področjih. Del teme je v lani objavljeni študiji Fluminensia Slovenica kot pionirskem tovrstnem delu obravnaval reški raziskovalec kulturne zgodovine dr. Irvin Lukežič, velika večina gradiva pa še čaka na raziskave. Sem sodi tudi obsežna zbirka, ki zadeva slovenske kraje in je shranjena v državnem arhivu na Reki (DAR). Ta slovenske raziskovalce v zadnjih letih prijetno preseneča s svojo odprtostjo, prizadeva pa si tudi za krepitev sodelovanja s sorodnimi ustanovami v Sloveniji, med njimi je tudi Društvo za krajevno zgodovino in kulturo iz Ilirske Bistrice. Po njunem večletnem sodelovanju je spomladl sledila prva javna predstavitev dela gradiva DAR, ki zadeva Ilirskobistriške kraje, razstava pa je bila v počastitev dnevov državnosti RS in RH prenesena in odprta tudi v KPD Bazovica.

Bistriški kustos in zgodovinar Ivan Simčič, zaslužen za njeno postavitev, pravi, da se zbirka tega gradiva navezuje tudi na arhive v Kopru, Ljubljani in Celovcu, obdelan pa je le manjši del. Tokrat so bili na ogled dokumenti treh zbirk: Avguštinskega samostana na Reki ter reške kvesture in prefekture, s policijskimi dosjeji in sezname internirancev ter z dokumenti o političnih incidentih in neprimernem poslanstvu duhovščine.

Gradivo Avguštinskega samostana (Conventus Fluminensis Ordinis Eremitae Sancti Patris Augustini, 1427 - 1788), shranjeno v DAR, je eno najstarejših pisnih virov Ilirskobistriškega iz obdobja med 15. in 18. stoletjem. Med drugim vsebuje sezname njihovih podložnikov, fevdalnih dajatev in oporoke. Kot je v katalogu zapisal Ivan Simčič, je avguštinski samostanski red na Reki nastal leta 1244 po dekretu papeža Inocenca IV., ki je določal združitev do takrat razkropljenih puščavnikov sv. Avgusta. Samostan je bil ustanovljen po sprejemu pravil leta 1256 in po mnenju večine zgodovinarjev je bil njegov ustanovitelj Hugo Devinski leta 1315, ko je bila domnevno zgrajena tudi reška cerkev sv. Jeronima. Samostan je imel v lasti veliko nepremičnin: cerkve, hiše, zemljišča in gospodarska poslopja na Reki in okolici, pa tudi mnoga naselja in vasi na Ilirskobistriškem. Z dekretom cesarja Franca Jožefa, izdanim v Budimpešti, je leta 1788 samostan prenehal delovati.

Reška kvestura (Regia Questura di Fiume, 1924 - 1943) je imela funkcijo policijske uprave Kvarnerske pokrajine (Provincia del Carnaro, Prefettura di Fiume). Nastala je po vključitvi Reke v politično-pravni sistem Kraljevine Italije. Po kapitulaciji Italije je izgubila naziv kraljevska (Regia) in se do konca druge svetovne vojne preimenovala v policijsko upravo

Odmevna razstava Foto: Arhiv KPD Bazovica.

Mussolinijeve italijanske republike Salo na Reki (Questura Repubblica di Fiume, 1943 - 1945).

Ivan Simčič je v krajšem pogovoru med drugim povedal, da je sam avtor knjige o čitalnici v Jelšanah, da pa drugih publikacij na temo omenjenega gradiva za zdaj še ni pričakovati. Marjana Mirković

26.-29. junij Bled Slovensko planinstvo po svetu, konferenca

V organizaciji Svetovnega slovenskega kongresa je na Bledu potekala prva konferenca slovenskih planincev iz sveta in Slovenije. Znani slovenski planinci in gorniki so govorili o slovenskem gorništvu in njegovi zgodovini, narodni identiteti in zavesti, Slovencih v svetovnem alpinističnem vrhu ter slovenskih smereh in vrhovih po svetu. Organizirana sta bila tudi okrogla miza na temo ohranjanja naravnih vrednot in vrednot gora ter ogled gorniških filmov s pogovorom po spletni povezavi z Dinkom Bertoncljem iz Barilochea v Argentini, pionirjem *andizma* in gorništvu v Južni Ameriki, dolgo časa najboljšim argentinskim plezalcem.

Naslednji dan je bil namenjen predstavitvi slovenskih planinskih organizacij na tujem. Predstavili so se SPD Bariloche iz Argentine, Planinska družina Benečije, društva iz Trsta, Gorice in Celovca, SPD Triglav iz Zuericha, SPD na Predarlskem, PD Društva Slovencev iz Zrenjanina ter planinski skupini KPD Bazovica z Reke in SKD Istra iz Pulja. Dejavnost slednjih sta predstavila vodji Darko Mohar in Bojan Bukovnik. Popoldne je bila v Pocarjevem

V okviru srečanja je bila na Pocarjevi domačiji v Radovni odprta razstava Slovensko planinstvo po svetu. Foto: Lidija Tuškan-Mohar

skednju v Radovni odprta razstava Slovensko planinstvo po svetu. Pod istim naslovom je bil tiskan tudi zbornik konference, ki je na vpogled v tajništvu KPD Bazovica. V soboto in nedeljo so bili še planinski izleti in ogledi naravnih znamenitosti v okolici Bleda, Bohinja in doline Vrata. Srečanje se je končalo v nedeljo popoldne s sveto mašo v kapelici v Vratih.

Osnovni nameni konference - celoviteje prikazati slovensko planinstvo na tujem, spoznavati in povezovati slovenske planinske organizacije iz sveta s sorodnimi organizacijami v Sloveniji - so doseženi. Stiki, vzpostavljeni na Bledu, bodo slovenskim planinskim organizacijam po svetu omogočili še intenzivnejše, kvalitetnejše in pestrejšo delovanje.

Darko Mohar

DOGODKI JULIJ

1. julij

Villa Angiolina, Opatija
Otto Anton Reisinger, razstava

V opatijski galeriji Villa Angiolina je bila od 18. maja do 1. julija na ogled razstava karikatur na temo turizma. Avtor je znani in priljubljeni karikaturist Oton Anton Reisinger, tudi naše gore list, kot ga v knjigi Zagrebški Slovenci predstavlja Melita Forstnerič Hajnšek.

Oton Anton Reisinger ima za seboj več kot šest desetletij uspešnega ustvarjanja in več kot trideset tisoč karikatur, za katere je prejel tudi številna domača in tuja priznanja in nagrade. Posebej priljubljen je bil njegov Pero, najbolj prepoznaven lik, ki je izhajal v Vjesniku.

Marjana Mirković

3. julij

Državni zbor RS, Ljubljana
Vseslovensko srečanje

Udeležence osmega tradicionalnega vseslovenskega srečanja, letos posvečenega medkulturnemu dialogu, je pozdravil predsednik DZ RS France Cukjati in med drugim poudaril težave, s katerimi se ponekod še vedno spopada slovenska skupnost. Pozdravne govore so podali tudi državni sekretar za Slovence v zamejstvu in po svetu Zorko Pelikan, predsednik komisije državnega sveta za evropske zadeve in mednarodne odnose Vincenc Otoničar in predsednik komisije DZ za odnose s Slovenci

v zamejstvu in po svetu Janez Kramberger.

Uvodno razpravo je z zanimivim prispevkom o Vlogi posameznika v medkulturnem dialogu začel direktor emeritus za medkulturne in mednarodne programe za državo Ohio (ZDA) dr. Avgust Božidar Pust, od 2001 član komisije za ohranjanje ameriške dediščine po svetu.

Dr. Jana Zemljarič Miklavčič iz Centra za slovenščino kot drugi jezik na ljubljanski filozofski fakulteti je opozorila na ustrezno predstavitev Slovenije, ki ni (samo) alpska dežela, in njene kulture po svetu oziroma na ponavljajoče se vzorce in prenašalce mita, ki živijo samo v spominih starejše generacije rojakov; zatem je spregovorila o slovenščini, ki se poučuje na petdesetih univerzah v svetu - seznam lektoratov je na spletni strani Centra na naslovu www.centerslo.net, zadnji je bil nedavno odprt tudi v Clevelandu; spomnila je na - v Kažipotu večkrat omenjene - možnosti za samostojno učenje jezika (www.e-slovenscina.si) in štipendije ter ob koncu poudarila, da je Slovenija na področju razvoja jezikovnih tehnologij zelo blizu svetovnega vrha.

Dr. Suzana Pertot iz tržaške Slovenske kulturno-gospodarske zveze (SKGZ) je govorila o ohranitvi jezika in kratenju pravic s tega področja ter o asimilaciji. Na ta pojav je v svojem govoru opozoril še Darko Šonc in dejal, da se bo slovenska skupnost še naprej krčila, tradicionalno sožitje pa skopnelo, če bosta državi tudi v prihodnje vprašanja reševali tako kot doslej. Poudaril je, da smo *Slovenci na Hrvaškem izbrali pot kulture, ki nikogar ne žali, da je v prizadevanju za razvoj vedno treba iskati sožitje in da slovenska politika ne bi smela pozabiti, da del Slovencev živi na Hrvaškem*. Jelka Cvelbar iz Sklada Mitja Čuka iz Opčin pri Trstu je med drugim opozorila na transparentnost finančnih podpor, publicistka in univerzitetna profesorica na videmski fakulteti za tuje jezike in književnosti dr. Tatjana Rojc pa je med drugim predlagala, da se pisatelju Borisu Pahorju podeli Nobelova nagrada za književnost, in predlog je bil uvrščen v sklepe ob koncu srečanja.

Na problematiko slovenske manjšine na Hrvaškem pa je opozorila še večletna raziskovalka tega področja dr. Vera Kržišnik Bukič z

Inštituta za narodnostna vprašanja v Ljubljani. Med drugim je znotraj objektivnega pogleda na Slovence v nekdanji Jugoslaviji izpostavila dva vidika, zadnje ljudsko štetje v skupni državi leta 1991, po katerem naj bi bilo okrog 35.000 popisanih Slovencev, a po njenem mnenju jih je bilo, po občutenju slovenstva, vsaj 100.000; premalo je znano, da je veliko število Slovencev živelo na območju drugih republik nekdanje Jugoslavije. Kot drugi vidik je izpostavila dejstvo, da so se rojaki čez noč znašli v novem položaju brez vsakega vpliva sodelovanja in v smislu politične organiziranosti ostali zunaj Slovenije. Ta položaj danes otežujejo schengenske meje, klasičnih zamejcev ni več, to so le Slovenci na Hrvaškem, je poudarila. Ti so postali manjšina brez institucionalne podpore in brez manjšinske izkušnje, grozita jim asimilacija in izginotje. O tem priča drastičen upad števila, po podatkih štetja iz leta 2001 kar za 40 %. Kljub pobudam, da bi v RH s pomočjo RS vzpostavili institucionalno infrastrukturo, do danes ni bilo storjenega ničesar. Na položaj Slovencev na Hrvaškem bistveno vplivajo slabi odnosi med državama, ki pospešujejo asimilacijo, česar se je treba zavedati. Dr. Vera Kržišnik Bukič je opozorila tudi na skrb vzbujajoč položaj slovenske skupnosti v BiH, razdeljene med dve entiteti, ki je v gmotno zelo slabih razmerah prisiljena na preživetje z mesečno vsoto borih 150 evrov. Poudarila je, da so Slovenci v Sarajevu s svojimi življenjskimi zgodbami, vredni obravnave in vse podpore, saj so ogromno prispevali tudi k skupnemu medkulturnemu dialogu v obleganem mestu in imeli kljub maloštevilnosti hrabrilno vlogo pri ohranjanju človeka kot človeka, je še poudarila.

Rudi Merljak z Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu je spregovoril o štipendijah, za katere bodo po novem lahko zaprosili tudi kandidati, ki imajo državljanstvo RS. Predsednik SKGZ Rudi Pavšič je spregovoril o tem, kako zaustaviti proces asimilacije, predsednik druge slovenske krovne organizacije v Italiji, Sveta slovenskih organizacij (SSO), Drago Štoka pa se je zavzel za vsaj dva zamejska poslanca v DZ RS - predlog je bil uvrščen med sklepe srečanja - in pri tem omenil, da ima italijanska diaspora v Rimu kar 16 poslancev. Dr. Jernej Zupančič je izpostavil institucionalno podporo manjšini, marginaliziranost slovenskih skupnosti v sosed-

njih državah z obeh strani, prednosti in izzive perifernosti manjšinskega prostora pa označil za dejavnik, ki se ga v procesu evropeizacije manjšina ne zaveda dovolj, prav tako je v dogajanju premo vključena mlada generacija. Klaudija Velimirovič je spregovorila o uspešni dejavnosti SKD Istra iz Pulja, Maja Kos iz civilne pobude Združenje Lubi Slovenci, Stati inu obstati iz Stuttgarta pa je med drugim Vladi RS očitala, da je kriva za ugašanje slovenstva na Dunaju in v Stuttgartu, razlog pa je gluhost za odkup prostorov za potrebe Slovenskega kulturnega centra Primož Trubar v Stuttgartu in dunajskega Slovenskega doma Korotan. Predlog za podporo projektu slovenske skupnosti v Stuttgartu in prispevku za dunajski Korotan je bil sprejet kot skupni predlog srečanja in posredovan Vladi RS.

Boštjan Kocmur iz društva Slovenija v svetu je govoril o potencialu več kot 54.000 rojakov, član Sveta za Slovence po svetu Stane Kranjc iz Kanade pa je med drugim podal zanimive podatke o Slovencih, ki v tej veliki državi živijo razkropljeno, od Atlantika do Tihega oceana in Arktike, in za katere sta velik korak naprej storili druga in tretja generacija rojakov, s spremembo odgovornosti in vodstev sloven-

France Cukjati: *Majhni narodi se lahko velikim zoperstavijo s kulturo.* Foto: Marjana Mirkovič

skih ustanov. Leta 1991 je bilo vpisanih 8050 Slovencev, v okviru programa za spodbujanje pripadnosti in vpisa kot Slovenci pa se je to povzpelo na 30.000 in leta 2006 kar na 36.000! V Kanadi sicer živi 224 narodnosti, Slovenci so na 74. mestu in se ne počutijo kot majhen narod. Optimizem zbuja tudi podatek, da se je leta 2006 na 1. kongres odzvalo veliko mladih in tudi izrazilo svoje želje, kako naprej.

Med govorniki so se zvrstili še dr. Zvone Štrubelj iz Stuttgarta, Susanne Weitlaner iz KD Člen 7 z Avstrijske Štajerske, Ivan Korošec iz društva Slovenija v svetu, Marina Drča iz slovenskega društva iz Zrenjanina, Peter Mandel iz Viktorijskega Inštituta za slovenistiko iz avstralske Victorie, članica Sveta Vlade RS za Slovence v svetu Milena Ribič iz ZDA in predsednik Boljunske srenje Slivester Metlika iz Doline pri Trstu, ki je opozoril na upravljanje jusarskega premoženja. Samo Pahor iz tržaškega društva Edinost je med drugim izrekel kritiko na račun slabe prevajalske službe v državnih uradih v Trstu, poslanec Drago Koren pa je pozornost namenil volitvam.

S Hrvaške so se srečanja letos udeležili: predstavnika krovne organizacije in zagrebškega Slovenskega doma, predsednik in podpredsednik Darko Šonc in Franc Strašek ter v imenu SKD Istra predsednica Klauđija Velimirovič in tajnica Jasmina Ilić Draković ter iz lovranskega SKD Snežnik predsednik Vasja Simonič in urednica Kažipota Marjana Mirković. Večina naših sogovornikov je soglašala, da je bil potek teh srečanj, organiziran pred leti v obliki delavnic, bolj informativen in koristen ter izrazila dvom o upravičenosti takšnih srečanj v prihodnje.

Udeleženci srečanja smo prejeli tudi običajno poročilo o sklepih s prejšnjega srečanja (med drugim o spremembi ustave RS, ki naj omogoči izvolitev izseljenskih in zamejskih poslancev v DZ RS, vključitvi izseljenske problematike v programe lokalnih oblasti v RS in ažuriranje volilnega imenika).

V kulturnem programu je sodeloval slovenski pevski zbor iz Mendoze v Argentini, v predverju pa je bila na ogled razstava nagrajene projekta Naš čoln - Unser Boot, ki so jo pripravili učenci OŠ Franja Goloba v Prevaljah in OŠ Železna Kapla (Eisenkappel) iz Avstrije. Marjana Mirković

Neuradnim govoricam, da bo dopolnilni pouk slovenskega jezika in kulture v hrvaškem delu zamejstva jeseni v celoti prevzela nova učiteljica iz Slovenije, je sdelil poseben sestanek s predstavniki ustanov iz RS: z Ministrstva za šolstvo in šport RS sta prišla Boris Zupančič in Melita Steiner, z Zavoda RS za šolstvo Dragica Motik in z Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu Rudi Merljak, srečanja pa se je udeležila tudi nova učiteljica iz Slovenije, Mojca Podobnikar, izbrana na spomladanskem razpisu ministrstva. O problematiki, povezani z ohranjanjem jezika v tem delu zamejstva, so razpravljali s predsednikoma društev KPD Snežnik iz Lovrana in Bazovica z Reke, Vasjo Simoničem in Vitomirjem Vitazom, iz Čabra je prispel predsednik SKD Gorski kotar Bernard Godeša s soprogo Elizabeto, v imenu SKD Istra Pulj pa je bila navzoča učiteljica in tajnica društva Jasmina Ilić Draković.

Novost bo dobrodošla za SKD Gorski kotar v Čabru.

Bernard in Elizabeta Godeša Foto: Marjana Mirković

Novosti so v reški Bazovici in lovranskem Snežniku sprejeli s soglasjem in ob tem pohvalili delo in trud dosedanje učiteljice mag. Marije Donadić. Njo bo po petnajstih letih septembra zamenjala Mojca Podobnikar, ki bo prevzela tudi poučevanje v društvu Gorski kotar v Čabru. Kot kaže, je za novo in vse dosedanje učiteljice še preveč dela. Veliko nezadovoljstvo s spremembami je izrazila Jasmina Ilić Draković, profesorica razrednega pouka, ki je za diplomu prejela študentsko Prešernovo nagrado in ima večletno prakso v Sloveniji in Pulju. Poudarja, da je sestanek sicer dobrodošel, a organiziran prepozno. Marjana Mirković

5. juli Na izletu s prijatelji iz Kaknja

Uvod

Prišel je »klic iz daljne dežele«: *mi bi radi videli del gornjega Posočja, ki ga ti dobro poznaš, radi bi videli muzej in kostnico v Kobaridu in se peljali čez Vršič.*

In kaj zdaj, kako, kaj!? Najprej sem si začrtala vse zanimivosti, ki jih je za deset dni, potem sem prečtala devet dni zanimivosti in jih pustila nekaj: Idrjijo z rudarskim muzejem, Kobarid s kostnico in muzejem ter Trento z etnografskim muzejem, Vršič in kremne rezine na Bledu. In še to je bil kar krepko nabasan program. Bomo pa sproti kaj črtali. Zbrali smo se v Logatcu in korajžno odpotovali v Idrjijo.

Kostnica. Foto: Jasna Zazijal - Marušič

Idrjija

Idrjija je svetovno znana po rudniku živega srebra, obiskali smo muzej, ki je v graščini v samem središču mesta. Pod vodstvom mladega vodiča smo si muzej ogledali, slišali in videli veliko zanimivosti: geološko zbirko, stare plavče, makete, stare uniforme, listine, zgodovino in sedanost.

Kobarid

Kobariški muzej je znan po izredno bogati razstavi ostankov iz prve svetovne vojne, s Soške fronte. Po enournem ogledu muzeja smo obiskali še Bovec in se zahvalili dekletom iz turističnoinformacijskega centra, ki so precej pomagala pri zbiranju podatkov, telefonskih števil ter drugih podrobnosti, potrebnih za dobro organizacijo izleta.

Lepena

Lepena je vasica pod Krnskimi jezerom, v osrčju Triglavskega narodnega parka. In od tam so tudi moje korenine. Odločila sem se, da prijatelje na kosilo in oddih popeljem v svojo zeleno dolino, v planinski Dom dr. Klementa Juga, pred tem pa smo se okrepčali pri mojih starših, na naslovu Lepena 15 ali, po domače, pri *Gajgerjevih*. Po kosilu je bilo treba zaradi utrujenosti nekaj že izbrisati iz načrta. Nismo se ustavili v Trenti, to bo mogoče del nekega drugega obiska.

Vršič

Zavili smo na prvi (petdeseti) ovinek proti Vršiču. Josip, lastnik Turistične agencije Katarina iz Kraljeve Sutjeske, je tarnal, ker je dvomil, da bo njegov kombi premagal vse ovinke: »Pa ti mene vodiš na nebo!« Končno 1611 m. n. m. Kratek postanek, razglednice, spominki, nova Pepanova kapa in počasi še petindvajset ovinkov navzdol proti Kranjski Gori.

Bled

Za konec smo se še posladkali s kremnimi rezinami na Bledu in izlet končali v Ljubljani. Sledilo je Srečanje v moji deželi 2008 na gradu Kromberk pri Novi Gorici.

Sklep

Potovali smo z osebnimi avtomobili, izlet je bil naporen in za organizacijo izleta, ki bi vključil še obisk muzeja in arboretuma v Trenti, bi bilo boljše potovati dva dni in z večjimi presledki. Toda naši prijatelji iz Kaknja so bili zadovoljni, pa sem tudi jaz. Bilo je naporno, vendar poučno in lepo.

Jasna Zazijal Marušič

6. julij Grad Kromberk, Goriško Srečanje v moji deželi

Tudi letos smo se, tokrat z dramsko skupino, udeležili prireditve Srečanje v moji deželi, ki ga tradicionalno pripravlja Slovenska izseljenska matica (SIM).

Naša štiričlanska dramska skupina se je v toplem nedeljskem jutru odpravila na pot na Goriško, v Grad Kromberk. Po prijetni vožnji smo srečno prispeli v prelepo gozdnato območje Kromberka in se pripeljali do samega gradu, kjer je bil v amfiteatru ob 15. uri napovedan osrednji kulturni program. V razkošju in hladu gozda so nas dočakali organizatorji

manifestacije in nas posedli. Kmalu smo se pridružili veseli množici ljudi, udeležencev in nastopajočih. Prav tedaj je potekalo tudi snemanje radijske oddaje Koncert iz naših krajev z voditeljem Janezom Dolinarjem, ki je izročil lepe pozdrave vsem članom našega Slovenskega doma. Spoznali in družili pa smo se še z mnogimi prijaznimi ljudmi. Pred začetkom osrednjega kulturnega programa je župan občine Nova Gorica Mirko Brulc pozdravil navzoče, za njim pa je pozdravni nagovor imel še državni sekretar Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu Zorko Pelikan. V kulturnem programu so nastopili pevski zbori iz Francije, Srbije, Italije in Slovenije, pa mlada slovenska harmonikarja, folklorna skupina srbskega društva iz Nove Gorice in pevec Marjan Zgonc. Predstavniki naše dramske skupine Alojz Usenik je nastopil z recitacijo pesmi Zdomec avtorja Slavka Arbitra, ki je za takšno srečanje kot nalašč. Dejstvo, da je še nedavno dneve preživljal v bolnišnici, Alojza Usenika ni oviralo pri doživeti recitaciji pesmi, ki je znova do solza ganila mnoge in orosila marsikatero oko ter navdušila številne navzoče, in je zato seveda požel velik aplavz, tudi od organizatorja.

Po končanem kulturnem programu, ki ga je povezoval Boris Kopitar, se je druženje z zabavo in plesom nadaljevalo še pozno v noč, naša mala skupina pa se je zadovoljno odpravila domov.

Zdenka Jelovčan

Povezovalec Boris Kopitar in recitator Alojz Usenik.
Foto: Darko Mohar

6. julij Grad Kromberk, Goriško Srečanje v moji deželi

Ponavadi so planinci na Srečanje v moji deželi v organizaciji SIM prihajali naravnost s hribov. Letos se je malo zataknilo, izlet na Triglavsko jezera je bil odpovedan zaradi premalo prijav. Tudi Srečanje v moji deželi so se zato udeležili samo trije planinci. Na žalost, ker je bilo letošnje srečanje najbolj obiskano in tudi najbolj organizirano med vsemi, na katerih smo planinci doslej sodelovali. Grad Kromberk z okoliškim naseljem leži tri kilometre vzhodno od Nove Gorice. Prvotna stavba gradu je bila zgrajena že v začetku 13. stoletja, današnji videz pa je dobila v 17. stoletju. Grad je bil obnovljen po drugi svetovni vojni, ko je pogorel. V gradu je danes Goriški muzej, v pritličju vzhodnega krila je restavracija, okrog gradu pa prekrasen park, v katerem je bilo v lepi senci organizirano srečanje. Na srečanje redno prihajajo naši prijatelji iz Kaknja, ki prihod koristijo za ogled delčka Slovenije. Letos jih je Jasna Zazijal - Marušić v soboto popeljala prek Idrije, Tolmina in doline Soče čez Vršič nazaj v Ljubljano. V nedeljo pa smo skupaj uživali v lepotah Vipavske doline. Na srečanju je kljub zdravstvenim težavam nastopil tudi član našega društva Alojz Usenik. Recital je pesem Zdomec, ki jo je spesnil Slavko Arbitr, tudi dolgoletni član KPD Bazovica. Recitacijo so močno doživeli številni navzoči, saj so v pesmi našli tudi del svoje usode. Upajmo, da bo Slavko Arbitr kmalu izdal svojo prvo knjigo poezije, ki nastaja že vrsto let. Zaradi tragedije v Sevnici se srečanja ni udeležil predsednik RS Danilo Türk.

Darko Mohar

8. julij Fakulteta za humanistične študije, Koper Poletna šola, manjšinski večer

Na Fakulteti za humanistične študije Univerze na Primorskem v Kopru je v okviru letošnje poletne šole META humanistika z naslovom Premisliti Evropo: Konstrukcije novega potekal tudi manjšinski večer.

Navzoče sta v imenu organizatorja pozdravila dr. Karmen Medica in vodja PŠ dr. Borut Klambjan, mladi obiskovalci okrogle mize pa so najprej spoznali projekt (MI-.MA) Večine

spoznavajo manjšine. V sklopu čezmejnega programa sta ga izvajala Slovenski raziskovalni inštitut Slori iz Trsta in Italijanska unija v Sloveniji in na Hrvaškem. Njuna predstavnika, Zaira Vidali in Andrej Bertok, sta skupaj izčrпно predstavila slovensko in italijansko narodno skupnost, manjšini, ki živita v večkulturnem obmejnem prostoru in imata na voljo vrsto kulturnih in drugih ustanov in organizacij. Predstavitve slovenske manjšine na Hrvaškem

Dr. Karmen Medica (desno) pobudnica zanimivega večera. Foto: Marjana Mirković

je bila veliko krajša in skromnejša: Dimitrij Jelovčan - Bulatović in urednica Kažipota sta v imenu Sveta slovenske narodne manjšine Primorsko-goranske županije opozorila, da gre na Hrvaškem za novo manjšino in danes edino zamejstvo, oprto le na dejavnost ljubiteljskih kulturnih društev in manjšinskih svetov, ki pa se brez ustanov in medijev ne bodo mogli zoperstaviti asimilaciji in nezadržnemu številčnemu upadanju. S podatki in zanimivo primerjavo števila Bošnjakov po različni pripadnosti - narodnosti, maternem jeziku in veroizpovedi (ta je največja) - ter z dilemo, kaj je pomembnejše, narodnost ali vera, je svojo predstavitev skle-

nil še predstavnik bošnjaške skupnosti iz Koprja Sanel Fejzić.

Sledila je razprava, ki je med drugim izpostavila tudi vprašanje manjšin v Sloveniji - zaenkrat še neimenovanih - in povezovanje s slovensko manjšino na Hrvaškem. V zvezi s tem je bilo znova izrečeno upanje, da bo Hrvaška kmalu vstopila v EU, kar bi pomenilo izboljšanje tudi manjšinskega položaja.

Marjana Mirković

9.-13. julij Uspeh ŽePZ Lira in MPZ Josip Kaplan na olimpijadi v avstrijskem Gradcu

Na peti zborovski olimpijadi, kot udeleženci radi imenujejo srečanje zborov z vsega sveta Musica Mundi, so med več kot 440 zbori iz 93 držav letos med številnimi nastopajočimi iz Hrvaške sodelovali tudi zbori z Reke, katerih ubranemu petju pogosto lahko prisluhnejo obiskovalci v dvorani Slovenskega doma: moška klapa Sklad - vodita jo Darko Majstorović in Dalibor Udovič -, ki je član društva in obeh slovenskih manjšinskih svetov, ter Mladinski pevski zbor Josip Kaplan in Ženska vokalna skupina Lira, v kateri prepeva tudi članica društva in obeh svetov Marijana Košuta, oba zobra pa vodi Doris Kovačić. Nastop je bil kljub tremi zelo uspešnim, vrnitev pa so obogatila priznanja. V kategoriji mešanih mladinskih pevskih zborov je MPZ Josip Kaplan tako osvojil srebrno plaketo, ŽVS Lira pa bronasto v kategoriji Sakralne glasbe.

Čestitamo!

Marjana Mirković

ŽePZ Lira. Foto: Istog Žorž

14. - 27 julij

Halo, tukaj slovenski Mediteran!
ZRS in FHŠ UP, Koper

Poletna šola

Halo, tukaj Slovenski Mediteran!

Izvrstna organizacija, zelo kvalitetni izobraževalni program in pestra izbira najrazličnejših aktivnosti, ki potekajo ob obilici zabave, so razlogi, ki so tudi letos, v jubilejnem petnajstem letu zapored, navdušili udeležence z vsega sveta, ki so svoje znanje slovenščine sklenili s teorijo in prakso izpopolniti na Poletni šoli. Posvečena je bila 500. obletnici rojstva Primoža Trubarja, zato je bil skrbno organiziran program, ki je na zanimiv način predstavil delo velikega reformatorja in očeta slovenske književnosti. Dvotedensko delo je potekalo v skupinah, v katere se je, v skladu z ravnijo poznavanja jezika, razvrstilo 66 udeležencev iz sedemnajstih držav, kot so npr. Avstrija, Poljska, Rusija, Belgija, Italija, Srbija, Hrvaška, pa tudi daljnji Finska in ZDA. Z veliko pozornostjo so vsi spremljali edukativna in obenem zelo zabavna dnevna predavanja (lektorate), prek katerih je potekalo učenje slovenščine v govoru in pisanju, medtem ko so bile večerne ure namenjene vrsti delavnic in različnim področjem: slovenski folklori, ljudski glasbi, gledališču in filmu, literaturi ... Posebno pozornost pa je pritegnila nova kaligrafska delavnica, v kateri so udeleženci spoznali osnove „umetnosti lepomisja“. Te izobraževalne in zelo zabavne večerne delavnice so spremljali nastopi različnih glasbenikov in dramskih umetnikov, pa tudi srečanja z vidnimi osebnostmi: uživati je bilo mogoče v nastopih folklorne skupine Skala iz Kubeda, glasbene skupine Volk Folk, gledališke skupine Talia ter prisluhniti izjemno zanimivemu pogovoru z dr. Vincencem Rajšpom, direktorjem Slovenskega znanstvenega inštituta na Dunaju.

Poletna šola s predavanji in delavnicami je potekala v prostorih Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem in njenem atriju, ki je v samem središču čudovitega starega jedra Kopra. Da bi udeleženci čim bolj spoznali številne lepote mesta in Obale, je bil zanje organiziran tudi poseben ogled mesta, s prelepega osrednjega Titovega trga, poleg tega še dve ekskurziji - prva za spoznavanje lepot Do-

lenjske, druga, z barko, pa Obale, s postankom za ribji piknik in kopanje.

Dva tedna sta hitro minila in na proslavi ob zaključku tečaja in podelitvi diplom so udeleženci s pesmijo in plesom predstavili, kar so se naučili, večkrat pa je bilo slišati napovedi, da se bodo v Koper še vrnili.

Dimitrij Jelovčan-Bulatović

Prevod Marjana Mirkovič

18.-21. julij

Na meji brez meje
Zadružni dom Novokračine

Letošnje, že četrto srečanje prebivalcev Ilirske Bistrice, Klane in Matuljev se je začelo v Novokračinah z okroglo mizo o zavarovanih območjih kot razvojnih spodbudah. Vodil jo je Igor Štemberger, udeležili so se je župani vseh treh obmejnih občin, Anton Šenkinc (Ilirska Bistrica), Ivan Šnajdar (Klana) in Bruno Frlan (Matulji), navzoča pa sta bila tudi predstavnika dveh sodelujočih naravnih parkov, Škocjanskih jam (PŠJ) in Parka prirode Učka, Albin Debevec in Egon Vasilic. Beseda je tekla o tem, kako izkoristiti naravne možnosti in pri tem ohraniti neokrnjeno naravno in kulturno krajino, ki ima možnosti za razvoj turizma v neposrednem zaledju Kvarnerskega zaliva.

Bistriška občina načrtuje turistični razvoj na Mašunu, Sviščakih in Gomancih tik ob meji, kar bi lahko pomenilo povezovanje turističnih zmogljivosti s hrvaškimi sosedi. Kot piše Tomo Šajn v Primorskih novicah, so se župani spomnili na poskus uresničitve skupne čezmejne turistične cone, ki bi s kolesarskimi in pešpotmi povezala obmejni prostor. Projekt je bil za evropska sredstva pomanjkljiv, potem je zadevo zapletel SOPS (sporazum o obmejnem prometu med RS in RH) in jo končno zavrl schengenski mejni režim. Sogovorniki so menili, da ga je treba razvijati in počakati na vstop Hrvaške v EU.

Albin Debevec je najprej predstavil PŠJ in njegovo vplivno območje v celotnem povodju reke Reke (ta izvira v občini Klana) ter ponudil možnost konkretnega sodelovanja pri projektu hidrološkega raziskovanja prostora njenega snežniškega povodja. PŠJ uspešno sodeluje s Parkom prirode Učka v projektu varovanja kraškega sveta. Kot še piše Tomo Šajn so izkušnje, ki so jih pridobili v sodelovanju s

PŠJ, lahko vodilo, kako razširiti skupne akcije na območju, ki ima velike naravne danosti in turistične potenciale, kar pa zaenkrat ostaja tema podobnih omizij, saj schengenski režim kratko in malo prepoveduje izvedbo projektov, ki bi kakor koli posegli čez zunanjo mejo EU. Več: www.primorske-novice.si
Marjana Mirković

22. junij-31. avgust
Mini poletje, Ljubljana
Mednarodni festival za otroke

V organizaciji Mini teatra je potekal že 10. mednarodni poletni lutkovni in gledališki festival Mini poletje. Od leta 1999 se dogaja vsako poletno nedeljo na ljubljanskem gradu in drugih lokacijah ter postaja najodmevnejši in največji festival za otroke v Sloveniji. Letos je bilo na programu 22 predstav v izvedbi gledališč in posameznikov iz Slovenije, Hrvaške, BiH, Španije, Francije, Bolgarije, Slovaške, Češke, Avstrije in Izraela. Organizirane so bile tudi ustvarjalne delavnice, med njimi Paževska šola za mlade paže in grajske gospodične. Izjemen obisk gledalcev vseh starosti, različni jeziki in različni pristopi k lutkovni umetnosti uvrščajo Mini poletje med dogodke, ki bogatijo kulturno podobo Ljubljane in Slovenije.

Predstava *Mizica, pogrni se* v koprodukciji Mini teatra pa je 2. julija v Zagrebu odprla festival *Poletje v Dubravi*, zatem gostovala na hrvaškem festivalu *Goričke večeri* v Kulturnem centru Velika Gorica in tudi na 8. festivalu ljudskega teatra v Omišlju na otoku Krku.
Marjana Mirković

DOGODKI AVGUST

14. avgust
Galerija Juraj Klović, Reka
Karlo Dragan Došen, razstava

Konceptualna razstava umetniškega fotografa in člana KPD Bazovica Karla Dragana Došena je bila tokrat odprta v galeriji Juraj Klović v središču Reke. Razstavo je avtor pripravil v sodelovanju s snemalcem Ratimiro Gudeljem in fotografom Božidarjem Ermencom, v kulturnem programu pa je nastopil pesnik Josip Eugen Šeta.

Karlo Dragan Došen je tudi v Hrvaškem kulturnem domu na Sušaku 5. julija predstavil projekt Mediteran, središče sveta.
Marjana Mirković

NAPOVED SEPTEMBER

3. september
Hiša eksperimentov, Ljubljana
Slovenski jezik na OŠ Pečine

Skupina učencev, ki se v okviru projekta Slovenski jezik - jezik sosede v prostovoljnem pouku na reški OŠ Pečine uči slovenščine, bo novo šolsko leto začela z obiskom v Ljubljani. Pod vodstvom ravnateljice Irene Margan, tudi vodje omenjenega pouka, si bodo ogledali Hišo eksperimentov. Dogodek so imeli v načrtu že ob koncu prejšnjega šolskega leta, vendar so ga zaradi zasedenosti priljubljene HE morali preložiti na jesen.

Skupina pa je tudi ob koncu preteklega šolskega leta obiskala vrstnike v Kidričevem. Na spletni strani šole je učenec 7. razreda **Nikola Simičić** med drugim zapisal: "Po daljšem potovanju smo prispeli v Kidričevo, kjer so nas gostoljubno sprejeli naši gostitelji. Okrepili smo se in po programu dobrodošlice, h kateremu smo delež prispevali tudi sami, smo se odpravili na ogled največje tovarne aluminija v Evropi, ki je blizu Ptuja. Gre pravzaprav za ogromen kompleks tovarniških hal, skozi katere smo se sprehodili in videli različne etape v proizvodnji aluminija in aluminijskih izdelkov.

Pot nas je zatem peljala do Ptujске Gore, kjer so se nam pridružili tudi učenci OŠ Kidričevo. Skupaj smo si ogledali zanimivo multimedijsko predstavitev o zgodovini enega največjih Marijinih svetišč v Sloveniji, ki je na Ptujski Gori. Ogledali smo si tudi notranjost te prekrasne cerkve v gotskem stilu, in ob razgledu, ki se ponuja s tega mesta, občudovali naravne lepote tega prav zares čudovitega kraja. Sledila je namestititev v dijaškemu domu, večerja, in, seveda, neizogiben obisk trgovskega središča, v katerem se je za vsakega izmed nas nekaj našlo. Prihodnje jutro smo se odpravili proti Ptujskemu gradu - najstarejšemu delu Ptuja, kjer smo si ogledali več razstav, največji vtis na nas pa so napravile zbirke orožja in starih glasbil. Po krajšem oddihu smo se sprehodili

Še en nepozaben obisk v Sloveniji. Arhiv OŠ Pečine. do središča mesta in vinoteke. Po vrnitvi v Kidričevo je bila organizirana tudi nogometna tekma med domačini in gosti, po kosilu pa je sledilo slovo. Izlet nam bo ostal v spominu po številnih doživetjih, najbolj pa po navezanih lepih prijateljskih stikih.”

Več: www.os-pecine-ri.skole.hr

Prevod Marjana Mirković

10. september, 19.00

Svet slovenske narodne manjšine
Primorsko-goranske županije

Svet se bo sešel na redni seji z običajnim dnevnim redom o pregledu dejavnosti, finančnega stanja in dogovoru za prihodnje. Seja, na kateri bo tudi razprava o finančnem načrtu za prihodnje leto, bo odprta za vse zainteresirane. Marjana Mirković

10. september, 20.00

Svet slovenske narodne manjšine
Mesta Reka

Sejo sveta bo vodila predsednica Dušanka Gržeta, na dnevnem redu pa bo poleg finančnega načrta za 2009 še pregled dejavnosti in finančnega stanja ter dejavnost v prihodnje.

Marjana Mirković

14. september

Bazovica 2008, Italija
Pohod v počastitev bazoviških žrtev

Tudi letos se bodo člani planinske skupine KPD Bazovica udeležili tradicionalnega pohoda okrog Bazovice v spomin na ustreljene bazoviške junake, prve žrtve fašizma na obmejnem območju, kjer živijo Slovenci. Pohoda po kraškem robu in vzpona na hrib Kokoš se

vsako leto udeleži več sto planincev iz vse Slovenije, Italije in Hrvaške. Sporočilo s teh pohodov in proslave ob spomeniku je ohraniti mir in sožitje ljudi vseh narodnosti, ki živijo na tem prostoru.

Darko Mohar

26. september, 19.00

Češki dom, Reka
Etnosmotra

Tudi letošnja prireditev društev narodnih manjšin na Reki bo potekala konec zadnjega septembrskega tedna. Del svojega kulturnega ustvarjanja bodo predstavila v Češkem domu na Pehlinu, kjer je spomladi potekala tudi županijska slovesnost ob podpisu pogodb o financiranju svetov narodnih manjšin. Predsednica Češke besede Fanika Husak je takrat pravilno napovedala, da bo Češki dom kmalu v celoti pripravljen in odprt tudi za večje prireditve.

Etnosmotre se bo tudi letos udeležilo KPD Bazovica. Nekdanji vodja dramske skupine Alojz Usenik se bo predstavil z recitacijo pesmi *Zdomec*, ki jo je napisal dolgoletni član društva in pesnik Slavko Arbiter. Pesem je pred desetletjem in pol uglasbil lovranski skladatelj slovenskega rodu Josip Kaplan, MePZ KPD Bazovica pa jo ima tudi na rednem repertoarju. Marjana Mirković

Slavko Arbiter s soprogo. Foto: Marjana Mirković

Alojz Usenik s soprogo (desno) in Milka Eržen. Foto: Arhiv KPD Bazovica.

27. in 28. september Izlet planinske skupine na Ravni Dabar

Območje okrog Baških Oštarij in Ravnega Dabra na Srednjem Velebitu sodi med najlepše kraje v hrvaških gorah. Dvodnevni izlet naj bi planincem omogočil boljše spoznavanje teh krajev, v katere se počasi vrača življenje, ki je izgubilo po drugi svetovni vojni. Za začetek so najprej zgradili cesto, ki povezuje Baške Oštarije in Ravni Dabar. Upati je, da bodo počasi zgrajene in obnovljene tudi hiše in pokopališče. Nekdanja osnovna šola v Ravnem Dabru je danes preurejena v privlačen planinski dom.

Darko Mohar

IZ DRUGIH DRUŠTEV IN SVETOV

Silva Šutar Vujičić nova predsednica društva v Labinu

Društvo Slovencev v Labinu je na redni skupščini 10. julija za novo predsednico izvolilo Silvo Šutar Vujičić in v vodstvo izvolilo tudi nove člane predsedstva, ki ga poleg nove predsednice sestavljajo še Gaetano Sedej kot podpredsednik ter člani Alojz Fiket, Jeanne Yvonne Reisman in Teodor Štucin. Mandat pa so podaljšali nadzornemu odboru, katerega člani so predsednica Gordana Vodopivec Šumberac, Vita Dundara in Valter Primožič.

Društvo Slovencev je bilo ustanovljeno leta 2006, da bi združevali rojake na območju Labina. Pobudo zanj je dal mladi novinar Glasa Istre Kristian Stepčić Reisman, ki je postal tudi prvi predsednik, na skupščini pa je podal tudi poročilo o delu v preteklem letu. V posebnem sporočilu, ki nam ga je poslal ob tej priložnosti in za katerega se zahvaljujemo, pa med drugim piše, da je kot največja uspeha poudaril organizacijo odmevne razstave starih razglednic Labina s spremljajočim besedilom v slovenskem in hrvaškem jeziku ter manifestacijo PopSikone. Letos pa je društvo organiziralo gostovanje dramske skupine Slovenskega doma KPD Bazovica z Reke v Rudarskem kulturnem domu RKUD Rudar v Raši in sodelovalo na več izletih skupaj z drugimi slovenskimi društvi iz Istre.

Marjana Mirković

SKD Istra, Pulj: Neznani Orli, razstava

Julijski številki glasila Mavrica, ki ga izdaja SKD Istra v Pulju, je bil priložen katalog z vabilom na razstavo z naslovom Neznani Orli. V društvu, ki v starem jedru Pulja tudi med poletjem skrbi za ponudbo in vse bolj postaja prepoznavno središče likovnega dogajanja v mestu, so bile na ogled fotografije znanega puljskega mojstra fotografije iz druge polovice prejšnjega stoletja Alojza Orla (Ljubljana 1918 - Pulj 2001) ter dela njegovega sina Eda (1944) in vnuka Alekseja (1976), ki uspešno nadaljujejeta njegovo umetniško poslanstvo. Razstavo je zasnoval in postavil umetnostni zgodovinar Oto Širec, katalog pa je s spremljajočim tekstom obogatil akademski slikar Martin Bizjak, sicer avtor pred leti izdane monografije Orel, Štanderker in Rotar o znanih puljskih kulturnih slovenskega rodu.

Marjana Mirković

NOVO NA KNJIŽNIH POLICAH

Hrvaška in Slovenija - prijateljski in blizu

Iz zagrebškega Slovenskega doma smo prejeli knjigo z naslovom *Slovenija i Hrvatska - prijateljstvo u bliskosti* (Slovenija in Hrvaška - prijateljski in blizu). Knjiga je izšla ob petnajsti obletnici delovanja Društva hrvaško-slovenskega prijateljstva, na aprilsko predstavitev pa se je, kot piše Novi odmev (35, julij 2008), poleg predsednika RH Stjepana Mesića, ki je ob tej priložnosti spregovoril o obdobju od osamosvojitve obeh držav, odzvalo kar 31 veleposlanikov, akreditiranih na Hrvaškem, med njimi tudi slovenski, dr. Milan Orožen Adamić. O uspešno prehojeni poti društva, ki kot eno od številnih v koordinaciji teh društev širi narodno diplomacijo, danes pričata tudi odprti podružnici v Varaždinu in Karlovcu. V knjigi je omenjeno tudi Društvo hrvaško-slovenskega prijateljstva na Reki. Pobudnik zanj, tedanji dekan reške medicinske fakultete dr. Ante Simonić, pozneje vidni član stranke HSS (Hrvaška kmečka stranka), je iniciativni in pozneje ustanovni sestanek sklical že spomladi leta 1995. V tem okviru je na Reki maja tega leta potekalo tudi predavanje takratnega veleposlanika RS v RH Matije Malešiča. Čeprav je bilo do pred kratkim na spletni strani Mesta Reke med registriranimi

društvi objavljeno tudi Društvo hrvaško-slovenskega prijateljstva, tega v seznamu društev danes v RH ni, prav tako njegova dejavnost ni nikoli zaživela. Med iniciativnimi člani tega društva so bili tudi člani KPD Bazovica: tedanji predsednik društva in tudi krovnje organizacije Zveze Slovencev na Hrvaškem, pok. Vinko Žibert, kulturna referentka društva in tajnica krovne organizacije, pok. Gabrijela Babić, tedanja tajnica društva Ksenija Fućak in urednica Kažipota. Za predsednika DHSP Reka je bil na predlog dr. Anta Simonića soglasno izvoljen njegov takratni kolega z medicinske fakultete, današnji reški župan Vojko Obersnel, ki pa s to dolžnostjo še ni bil preobremenjen, ampak je bil v tem obdobju angažiran predvsem z delom na področju sindikata. V nedavnem pogovoru je urednici Kažipota na vprašanje, ali bi veljalo oživiti delo omenjenega društva, med drugim poudaril, da bi to vsekakor bilo dobrodošlo in prineslo pozitivne rezultate.

Marjana Mirković

NESPREGLEDANO

Priznanje za urejen vrt

Slovenski dom KPD Bazovica je tudi letos prejel priznanje za lepo urejeno okolje. V okviru županijske akcije Najlepsi vrt in balkon 2008 jo je predstavniku društva Alojzu Useniku v imenu Krajevne skupnosti Mlaka podelil predsednik njenega sveta Damir Cindrić.

Marjana Mirković

AKTUALNO

Kaj in kako s papirji OCD - hraniti, varovati, uporabljati

Urad za društva Vlade RH je 25. julija objavil poročilo z letošnje konference Dnevi društev 2008, ki jo je v sodelovanju s Svetom in Nacionalno fundacijo za razvoj civilne družbe pripravil 13. in 14. junija v Zagrebu. Namen srečanja je bil zbrati predstavnike hrvaških in evropskih organizacij civilne družbe ter jim z razpravami in omizji omogočiti vpogled v najpomembnejša dogajanja na tem področju.

Poleg predstavnikov civilne družbe so se srečanju udeležili tudi predstavniki državne uprave, evropskih institucij, donatorjev in širša javnost. Slovesnosti ob začetku srečanja se je kot eden izmed uvodnih govorcev udeležil tudi slovenski veleposlanik na Hrvaškem dr. Milan Orožen Adamič. Na omizju z naslovom Dostop do informacij - državljani in organizacije civilne družbe, ki ga je moderirala znana aktivistka iz združenja Documenta Vesna Teršelič, je bil predstavljen priročnik *Kaj in kako s papirji OCD - hraniti, varovati, uporabljati*. Publikacija je bila deležna pohvale, slišati pa je bilo tudi mnenje, da bo ta spodbudil širši dostop do informacij in njihovo izmenjavo, treba pa bi bilo trajno zagotoviti javen dostop do dokumentov organizacij civilne družbe. Društvom bi pri arhiviranju gradiva na pomoč lahko priskočili posamezniki, ki se izobražujejo na področju arhivistike.

Marjana Mirković

Razpis IPA do 20. oktobra

20. junija je izšel 1. javni razpis v okviru Operativnega programa IPA Slovenija-Hrvaška 2007-2013. Predmet razpisa je sofinanciranje operacij, ki ustrezajo dejavnostim gospodarskega in družbenega razvoja (turizem in razvoj podeželja, razvoj podjetništva in socialna integracija) ter trajnostnega upravljanja naravnih virov (varstvo okolja in ohranjanje zavarovanih območij).

Iz sklada IPA bo na voljo znesek v višini 14.152.158,00 EUR (za gospodarski in družbeni razvoj 7.862.310,00 EUR in trajnostno upravljanje naravnih virov 6.289.848,00 EUR). Sofinancirajo se samo upravičeni izdatki, pri čemer sofinanciranje skupnosti iz sredstev IPA znaša lahko največ 85 % javnih sredstev. Vsak slovenski partner mora zagotoviti vsaj 5 % lastnega sofinanciranja, hrvaški pa vsaj 15 % javnega sofinanciranja. Upravičeni do sodelovanja v programu so projekti, katerih skupni zaproseni znesek znaša od 75.000,00 EUR do 2.000.000,00 EUR.

Programsko območje v RH vključuje obmejne županije: Medžimursko, Varaždinsko, Krapinsko-Zagorsko, Zagrebsko, Karlovsko, Primorsko-goransko, Istrsko in mesto Zagreb (20 %). Prijavitelji in partnerji morajo biti neprofitne

pravne osebe iz RS in RH in z upravičenega območja, projekti pa se morajo končati do 31. marca 2012. Informacije in tehnična podpora pri pripravi vlog na e-pošti: jts-si-hr.svlr@gov.si in nevena.tutavac@mmpi.hr; več: www.svlr.gov.si

Rok za prejem vlog je 20. 10. 2008.

Marjana Mirković

Razpis Mesta Reka za 2009

Oddelek mestne uprave za kulturo je objavil Poziv za programe javnih potreb v kulturi Mesta Reke za leto 2009. Pravne in fizične osebe lahko do 15. septembra prijavijo programe za različne kulturne dejavnosti, akcije in prireditve, ki se financirajo iz proračuna. Obrazci in informacije v Informativnem centru Mesta Reke Ri - info, na naslovu Korzo 18 b in na spletni strani www.rijek.hr.

Marjana Mirković

ŠTUDIJ IN ŠTIPENDIJE V RS

Rok za prijavo štipendij za potomce slovenskega rodu je 30. september.

Razpis ministrstva za javno upravo (MJU)

MJU je razpisalo 92 štipendij za delo v državnih organih. Kadrovske štipendije so razpisane za različna področja in visokošolske stopnje izobraževanja ter za zaposlitev v različnih organih ter različnih krajih po Sloveniji. Rok za prijave je 30. september 2008.

Marjana Mirković

Štipendije za doktorski študij tujcev

Predmet razpisa je štipendiranje tujih državljanov za doktorski študij naravoslovja, tehnike ali medicine na slovenskih visokošolskih izobraževalnih institucijah za študijsko leto 2008/2009. Rok prijave je 22. september 2008.

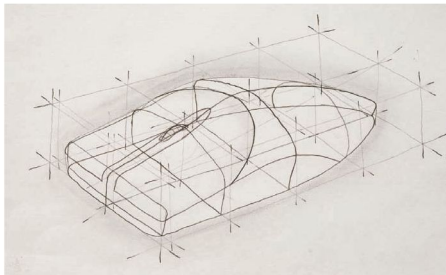
Več: www.ad-futura.si

Marjana Mirković

Priprava na študij arhitekture

Za vse, ki bi želeli študirati arhitekturo v Ljubljani ali Mariboru, se v Ilirski Bistrici organizira tečaj arhitekturnega risanja. Prijava in informacije: krebelj.marjan@siol.net, telefon +386 31 202 520.

Marjana Mirković

Rok Kocen, risba. Foto. Marjan Krebelj

Velevposlanstvo Republike Slovenije v RH
Alagovičeva 30, 10 000 Zagreb, RH

Velevposlanik:
dr. Milan Orožen Adamič

Uradne ure:
ponedeljek-petek od 9.00 do 12.00
tel.: +385 1 63 11 000
faks: +385 1 61 77 236
el. pošta: vzg@gov.si
spletna stran: <http://zagreb.velevposlanstvo.si>

Konzularne informacije
tel.: +385 1 63 11 014, +385 1 63 11 015
faks: +385 1 46 80 387
konzularni pult (v uradnih urah za stranke):
tel.: +385 1 63 11 013, +385 1 63 11 026

Državljanom RS je v nujnih primerih zagotovljen
kontakt z dežurnim diplomatom:
med tednom: od 16.30 ure
v času vikenda in praznikov: 24 ur
tel.: +385 98 462 666

Konzularni dan na Reki, Slovenski dom
KPD Bazovica:
predvidoma v sredo, 3. septembra 2008
od 10.00 do 13.00 in od 16.00 do 18.00

Generalni konzulat RS, Split
Častni konzul Branko Roglič
Tel./fax: +385 21 389 224
e-mail:
generalni.konzulat.rep.slovenije@st.t-com.hr
uradne ure konzulata:
ponedeljek-petek od 9.00 do 13.00